ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2

การเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์กลุ่มอาสาคิลานธรรมภายหลังเข้าร่วมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธและในระยะติดตามผลการปฏิบัติงานต่อผู้ป่วยระยะท้าย

THE TRANSFORMATIVE EXPERIENCES AFTER PARTICIPATING ON THE BUDDHIST COUNSELING AND PSYCHOTHERAPY PROGRAM AND FOLLOW UP OF KILANNADHAM' PSYCHOLOGICAL SUPPORT WORK ON DEATH & DYING PATIENTS

เพริศพรรณ แดนศิลป์[1] สมพร รุ่งเรืองกลกิจ[2] รุ้งนภา ผาณิตรัตน์[3] กวินฉัตระสิริ เมืองไทย[4] และ โสรีช์ โพธิแก้ว[5]
Proetphan Daensilp[1], Somporn Rungreangkolkij[2], Rungnapa Panitrat[3],
Kwynnchatrasiri Muangthai[4], and Soree Pokeao[5]

[1]อาจารย์ประจำศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
Lecturer, The Contemplative Education Center, Mahidol University
[2]รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Associate professor, Department of Mental Health and Psychiatric Nursing , Faculty of Nursing, Khon Kaen University
[3]รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์
Associate professor, Department of Mental Health and Psychiatric Nursing , Faculty of Nursing, HRH Princess Chulabhorn College of Medical Science
[4]นักจิตวิทยาการปรึกษา และนักวิจัย ประจำศูนย์โอปะนะยิโก: จิตวิทยาการปรึกษาและการพัฒนาชีวิต
Counseling Psychologist and researcher, Opanayiko Counseling and Life Development Center
[5]รองศาสตราจารย์ อาจารย์พิเศษสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนายกสมาคมจิตวิทยาการปรึกษา
Associate professor, Special instructor of Counseling Psychology, Faculty of Psychology, Chulalongkorn University and President of Counseling Psychology Association

Received: 4 March, 2019 Revised: November 18, 2019 Accepted: December 17, 2019 Published Online: March 28, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์ภายหลังการเข้าร่วมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธและในระยะติดตามผลการปฏิบัติงานต่อผู้ป่วยระยะท้าย ผู้ให้ข้อมูลหลักคือพระสงฆ์กลุ่มคิลานธรรมที่เข้าร่วมอบรมในหลักสูตร 12 รูป และผู้ให้ข้อมูลประกอบ 16 คน คือ (1) ญาติผู้ป่วย 11 คน (2) ผู้สอนและผู้นำกลุ่ม 5 คน เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจดบันทึก

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลงมิติภายใน 3 ด้าน คือ (1) ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ (2) ด้านทัศนะต่อโลกและชีวิต และ (3) ด้านสภาวะจิตใจที่เป็นกุศลและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก คือผู้สอนในฐานะกัลยาณมิตร กระบวนการสอนที่เอื้อให้ประสบตรงในหลักอริยสัจ 4 และการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ และปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการในผู้เรียนและต้นทุนการฝึกปฏิบัติในวิถีของพระสงฆ์ ในระยะติดตามผล ความ

[1] Corresponding author: counseling.growth@gmail.com

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การศึกษาประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงมิติภายในภายหลังการเข้าร่วมอบรมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธและการติดตามผลการปฏิบัติงานของกลุ่มอาสาคิลานธรรมต่อผู้ป่วยระยะท้าย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์เรียนรู้และพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุแบบครบวงจรและบริบาลผู้ป่วยระยะท้าย มหาวิทยาลัยมหิดล

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2 KHON KAEN UNIVERSITY

เปลี่ยนแปลงมิติภายในมีความเข้มเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน กระบวนการทำงาน และผลการปฏิบัติงานเยียวยาจิตใจของพระสงฆ์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงมิติภายใน การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยระยะท้าย

ABSTRACT

A phenomenological methodology was used to study the transformative experiences of monks after participated in the Buddhist Counseling and Psychotherapy program and follow up their supportive work on death and dying patients. Twelve monks who have attended the program were key informants. Whilst secondary informants were separated into two groups. The first group were eleven patients' relatives who reflected on supportive works given to death and dying patients and the second group were five teachers and group leaders who run the program. Focused group, in-depth interview, and taking note were used for data collections.

The result indicates that transformative experiences of monks emerged in three main areas which are (1) the understanding of Buddhist principles and Buddhist Counseling, (2) the right view of world and life, and (3) an increasing of merit state of mind and psychological quality. These transformative experiences caused by external factors which are teachers who considered as Kaḷyanamitr and teaching processes which facilitate direct experiences in understanding Four noble truths and Buddhist Counseling. Moreover, internal factors, learners' Yonisomanasikara process and basic principles as a monk, are also play an important role in these changes. The changes are intense during follow up period and affect monks' self-practice in both daily life and working situation. Working procedure quality and result of healing process given to patients, family members, and others are also increasing.
KEYWORDS: Self- transformation, Buddhist Counseling and Psychotherapy, Supportive work on death and dying patients

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กลุ่มอาสาคิลานธรรม คือพระสงฆ์อาสากลุ่มหนึ่งที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมในแง่ของการฟื้นฟูและเยียวยาจิตใจผู้คน และเห็นความสำคัญของการเยียวยารักษาจิตใจของผู้ป่วยระยะท้ายเพื่อเพิ่มคุณภาพของการยอมรับสภาพตนเองของผู้ป่วย (Palliative care) สอดคล้องกับ พระไพศาล วิสาโล (2550) กล่าวถึงความสัมพันธ์ในการดูแลทางกายและใจของผู้ป่วยระยะท้ายว่า *"ความสำเร็จของแพทย์และพยาบาลอยู่ตรงที่ไม่พยายามยื้อชีวิตของผู้ป่วยให้นานที่สุด แต่พยายามประคับประคองให้เขาบรรลุวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างเจ็บป่วยน้อยที่สุดและมีจิตเป็นกุศลหรือสงบมากที่สุด"*

งานการรักษาเยียวยาจิตใจแก่ผู้ป่วยเป็นงานที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเยียวยาจิตใจ จึงจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ทฤษฎีการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและฝึกประสบการณ์การทำงานตาม

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2

แนวทางวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะการอาศัยความรู้จากการศึกษาด้วยตนเองหรือประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการให้คำปรึกษาอาจจะส่งผลดีกับผู้ที่มีปัญหาบางคน แต่ไม่ใช่ทุกสถานการณ์ที่จะสามารถรับมือกับสถานการณ์ในการปรึกษาได้ (Beaumont, 2011; Moran et al., 2005) งานวิจัยยังพบว่า นักบวชที่รับการฝึกฝนอบรมแล้วจะมีความมั่นใจในการให้คำปรึกษา และมีเครือข่ายส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพจิตได้โดยตรงเมื่อพบว่าผู้รับคำปรึกษามีปัญหาสุขภาพจิตที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ (Beaumont, 2011) สอดคล้องกับที่พระสงฆ์แบ่งปันว่า*"ตรงนี้สำคัญมาก เพราะเราจะไม่รู้เลยว่าเราจะพาผู้ป่วยไปไหน ในเมื่อเรายังกลัวตายอยู่เลย ในเมื่อเรายังมีปัญหา ยังมองโลกอย่างไม่เข้าใจเลย แล้วเราจะพาเขาไปไหนล่ะ"* ประเด็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเสริมองค์ความรู้และความเข้าใจในงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยาให้แก่ผู้อาสาเยียวยาจิตใจ เพื่อประโยชน์ในการให้บริการปรึกษาและการรับมือกับภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นในจิตใจตนเองและผู้รับบริการ

ภาพที่ 1 ลักษณะงานเยี่ยมไข้ - เยียวยาจิตใจผู้ป่วยระยะท้ายและครอบครัว

พระสงฆ์กลุ่มอาสาศิลานธรรมพิจารณาเห็นว่าหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ โดยรองศาสตราจารย์ ดร. โสรีช์ โพธิแก้ว และคณะ เป็นหลักสูตรที่จะพัฒนาความรู้ความเข้าใจและฝึกฝนในกระบวนการเยียวยาจิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยจำนวนมากที่ระบุว่า กระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธส่งผลต่อการแก้ไขปัญหา เปลี่ยนแปลงมิติภายในจิตใจ และพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น (เพริศพรรณ แดนศิลป์, 2550; จรินทิพย์ โคธีรานุรักษ์, 2551; ธารีวรรณ เทียมเมฆ, 2551; ดลดาว ปูรณานนท์, 2551; ยุวดี เมืองไทย, 2551; ศุลีพร ปรมาภูติ, 2554; พรรณพนัช แซ่เจ็ง, 2555) คุณภาพจิตใจที่เกิดขึ้นหลังการเข้าร่วมกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงมิติภายใน และเป็นภาพสะท้อนขององค์ความรู้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธที่มีประสิทธิภาพต่อการนำไปปฏิบัติงานเยียวยาจิตใจ ซึ่งเป็นกระบวนการลักษณะเดียวกันในการอบรมพระสงฆ์ที่เข้าร่วมงานวิจัยนี้

โสรีช์ โพธิแก้ว (2547) ย้ำว่า *"งานของนักจิตวิทยาการปรึกษา คือ การเพิ่มพูนสัมมาทิฏฐิให้แก่สมาชิก ดังนั้น นักจิตฯ จะต้อง "เป็น" สัมมาทิฏฐิด้วยตัวเขาเองอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งบางระดับอยู่ก่อน เพื่อว่าจะได้ถ่ายทอดและเปิดประตูให้ผู้รับบริการได้สัมผัสรสชาติของสัมมาทิฏฐินี้"*

ผู้ที่ทำงานดูแลรักษาจิตใจจึงจะต้องเข้าใจ ตระหนักรู้ในตนเอง สังเกต รู้เท่าทันการทำงานและโครงสร้างของจิตใจตนเอง ตลอดจนเข้าใจความทุกข์ เข้าใจกระบวนการคลี่คลายความทุกข์ และประจักษ์ถึงสัจธรรมความเปลี่ยนแปลงของชีวิตโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของตนก่อนที่จะสามารถไปช่วยเหลือเยียวยาจิตใจให้กับผู้อื่น

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2 KHON KAEN UNIVERSITY

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองของผู้เยียวยานี้สอดคล้องกับความเคลื่อนไหวในวงการจิตวิทยาและวงการการศึกษาทางตะวันตก ที่นำหลักพุทธศาสนามาผสานในงานจิตวิทยาการปรึกษาและจิตบำบัด เพื่อใช้เป็นแนวทางการฝึกฝนตนเองของนักจิตวิทยา (Nissanka, 1993; Wilber, 2000; Welwood, 2000; Olson, 2002; Kabat-Zinn, 2003; Walsh & Shapiro, 2006; เวเกลา, 2547; แมคคอนแนล, 2552)

Rowan (1983) และ Banet (1976) ได้ประมวลแนวคิดพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงภายในว่าเป็นการเคลื่อนของกระบวนการเปลี่ยนแปลงมิติภายในจากตัวตน ไปสู่ตัวตนที่สูงขึ้นอย่างเป็นระดับชั้นตามกระบวนการหลากหลายที่เข้ามาเป็นปัจจัย และจัดระดับให้กระบวนการพัฒนาบุคลากรในวิชาชีพจิตวิทยาการปรึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงมิติภายในที่ส่งผลต่อการยกระดับจิตใจ

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงมิติภายใน ทำให้ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการค้นพบการเปลี่ยนแปลงมิติภายใน มีจุดร่วมของประสบการณ์ คือ การที่บุคคลประสบตรงกับความทุกข์ แล้วบุคคลได้สังเกต สำรวจ ตรวจสอบเข้าไปในความคิดจิตใจของตนเอง ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และพิจารณาใคร่ครวญขจัดต้นตอของความทุกข์ที่รบกวนจิตใจตนเอง จนพบความเข้าใจใหม่ และเกิดเป็นความคิด ความรู้สึก และการกระทำใหม่ที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและรอบๆ ตัว อันเป็นการเปลี่ยนแปลงยกระดับจิตใจและจิตวิญญาณของบุคคลนั้น และเนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีบริบทและขอบเขตอยู่ในแนวคิดพุทธธรรมโดยเน้นหลักอริยสัจ 4 เป็นหลัก ผู้วิจัยจึงให้นิยามในบริบทของพุทธธรรมเพื่อจะได้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงมิติภายในได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า การเปลี่ยนแปลงมิติภายใน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติทางกาย คือ การดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูล (ศีล) การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ คือ จิตมีคุณภาพ ผ่องใส ไร้ความทุกข์ (สมาธิ) และการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจ คือ มองสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง (ปัญญา) ซึ่งสภาวะศีล สมาธิ ปัญญานั้นจะซ่อนซ้อนอยู่ด้วยกัน เกิดขึ้นพร้อมกันเป็นธรรมสามัคคีที่มาอยู่พร้อมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552)

การทบทวนวรรณกรรมได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะผู้เยียวยาจิตใจที่พึงได้รับองค์ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยาซึ่งจำเป็นจะต้องเรียนรู้ผ่านการประสบตรง (direct experience) โดยผ่านการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ และการกลับมาสำรวจตรวจสอบพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของท่านย่อมสะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจและคุณภาพในการปฏิบัติงานเยียวยาจิตใจที่ผู้รับบริการจะได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงมิติภายในภายหลังการเข้าร่วมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธและในระยะติดตามผลที่พระสงฆ์ออกไปปฏิบัติงานภาคสนามเยียวยาจิตใจผู้ป่วยระยะท้าย โดยอาศัยการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาเพื่อทำความเข้าใจมิติของการเปลี่ยนแปลงยกระดับจิตใจ และผู้วิจัยมุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะช่วยขยายความเข้าใจและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาบุคลากรที่มีการพัฒนาภายในและมีความรู้ความเข้าใจในงานเยียวยารักษาจิตใจวิถีพุทธในสังคมไทยซึ่งพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการดำรงอยู่อย่างเกื้อกูลผู้คนในวิถีแห่งธรรม

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2

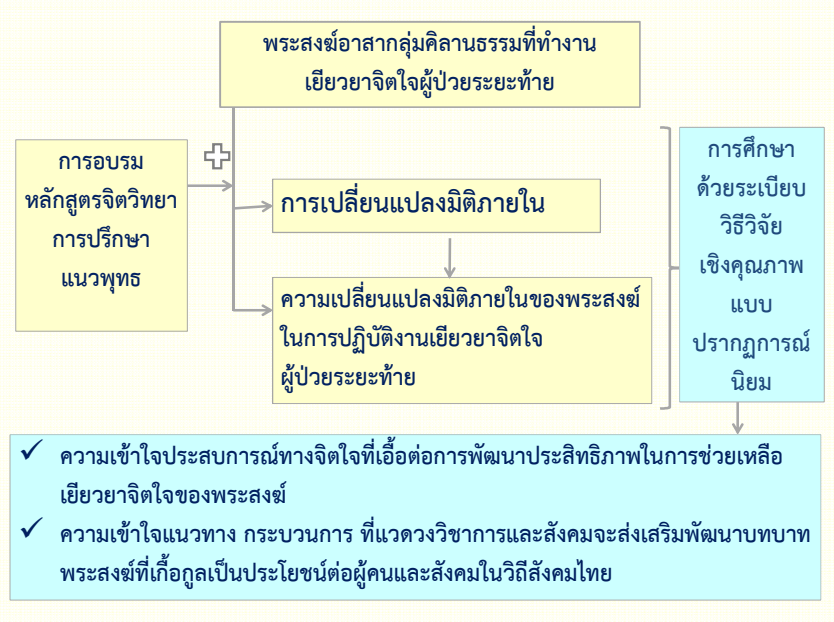

ภาพที่ 2 ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

เพื่อการศึกษาประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์ภายหลังการเข้าร่วมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ และเพื่อการติดตามผลการปฏิบัติงานต่อผู้ป่วยระยะท้าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์นิยม และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในคน โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสงฆ์กลุ่มอาสาคิลานธรรม ที่เข้าร่วมอบรมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ มีประสบการณ์ทำงานเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมาไม่น้อยกว่า 1 ปี และสมัครใจเข้าร่วมงานวิจัย จำนวน 12 รูป คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบจำเพาะเจาะจง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลประกอบ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ญาติผู้ป่วย จำนวน 11 คน เป็นผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ป่วย และได้รับประสบการณ์ตรงขณะพระสงฆ์ปฏิบัติงานเยียวยาจิตใจกับผู้ป่วย และเต็มใจให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลประกอบ กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้สอนและผู้นำกลุ่มที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร 5 คน คือ รศ.ดร.โสรีช์ โพธิแก้ว และทีมผู้นำกลุ่มย่อยในการฝึกปฏิบัติการ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษา จำนวน 4 คน ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก สาขาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานไม่ต่ำกว่า 3,000 ชั่วโมง และมีประสบการณ์การทำงานในวิชาชีพมายาวนาน เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มหลังการอบรมสิ้นสุด

2. เครื่องมือในการวิจัย

ตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องเตรียมตัวเองให้เป็นเครื่องมือที่มีความใสสะอาด คมชัด ทั้งในแง่ความรู้

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2 KHON KAEN UNIVERSITY

ความเข้าใจในเอกสารและการรับรู้ประสบการณ์ที่ชัดเจน มีอคติให้น้อยที่สุดและมีการทบทวน รับฟังร่วมกันกับทีมวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 3 ชุด ได้แก่

1) แนวคำถามกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เข้าร่วมวิจัย (พระสงฆ์) ในประเด็นประสบการณ์การปฏิบัติงานว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้ในการเข้าร่วมหลักสูตรฯ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองและการปฏิบัติงานเยียวยารักษาจิตใจอย่างไร

2) แนวคำถามกึ่งโครงสร้างในการสนทนากลุ่มคณะผู้สอนเกี่ยวกับแนวคิด การออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม ฯลฯ

3) แนวคำถามกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เข้าร่วมวิจัย (ญาติผู้ป่วย) ในประเด็นการรับรู้ถึงประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นหลังการสนทนาเยี่ยมไข้ของพระสงฆ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสนทนากลุ่ม (Focus group)

1.1 พระสงฆ์ 12 รูป แบ่งเป็นกลุ่มละ 4 รูป กลุ่มละ 2 ครั้ง

1.2 คณะวิทยากร 5 คน 1 ครั้ง ภายหลังสิ้นสุดการอบรม

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวคำถาม (Interview guide) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น บันทึกข้อมูลโดยการบันทึกเทปเสียง โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์พระสงฆ์ 12 รูปจำนวน 2-3 ครั้งตามแต่ความสะดวกและการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูล

2.2 สัมภาษณ์ญาติผู้ป่วย 11 คนจำนวน 1-2 ครั้ง

3) การสังเกตและจดบันทึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในประสบการณ์การเข้าร่วมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธที่ครอบคลุมประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ความรู้สึกนึกคิด ปฏิสัมพันธ์ และประสบการณ์ฝึกปฏิบัติกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Credibility) และยืนยันผลการวิจัย (Conformability) ด้วยการจัดการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ (Audit trail) ประกอบด้วยการบันทึกเทปขณะสัมภาษณ์ การจดบันทึกรายละเอียดข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย ได้แก่ ครั้งที่ วันเวลาและสถานที่ในการให้สัมภาษณ์ การถอดเทปแบบคำต่อคำ (Verbatim) ที่ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนโดยการฟังเทปซ้ำ การอ้างคำพูด (Direct quotes) ของผู้ให้ข้อมูลโดยตรงในการนำเสนอข้อมูล และการที่ผู้วิจัยนำประเด็นและข้อสรุปมาตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่าน (Peer debriefing) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีประสบการณ์ความชำนาญในสาขาจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ และมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเพื่อร่วมกันตรวจสอบความตรงในการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง (Triangulation)

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงมิติภายในภายหลังการเข้าร่วมอบรมหลักสูตรจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธและในระยะติดตามผล พบว่า พระสงฆ์กลุ่มอาสาคิลานธรรมที่เข้าร่วมอบรมในหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธมีการเปลี่ยนแปลงมิติภายในภายหลังการเข้าร่วมอบรมและในระยะติดตามผล โดยมีการเปลี่ยนแปลงมิติภายในยกระดับขึ้นใน 3 มิติหลัก คือ (1) ด้านความรู้ความเข้าใจต่อหลักพุทธธรรมและกระบวนการจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธและการประยุกต์ใช้ในงานที่เพิ่มพูนขึ้น (2) ด้านทัศนะที่มีต่อโลกและชีวิตตนเองงาน และสิ่งรอบตัวที่ถูกต้องและกว้างขวางขึ้น และ (3) ด้านสภาวะจิตใจที่ประกอบด้วยภาวะจิตที่เป็นกุศลและคุณภาพจิตที่สงบมั่นคง มีสมาธิ มีพลัง และมีสติปัญญาที่จะยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นตามจริงและจัดการอย่างเหมาะสม โดยมีประเด็นการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์ก่อนและหลังการอบรมและในระยะติดตามผล แสดงไว้ในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์ก่อนและหลังการอบรมและติดตามผล

มิติภายในก่อนการอบรม	มิติภายในหลังการอบรมและติดตามผล
1. ด้านความรู้ความเข้าใจ ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพุทธธรรมและจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้	**1. ด้านความรู้ความเข้าใจ** ด้านความรู้ความเข้าใจประกอบด้วยส่วนของความรู้ความเข้าใจในพุทธธรรม การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ และแนวทางการประยุกต์สู่การสร้างสังฆะและกระบวนการทำงาน ดังนี้
1.1) *“พุทธธรรมอยู่ในหนังสือ”* : มีความรู้ในเนื้อหาของพุทธธรรม แต่ยังไม่เข้าใจชัดเจนที่ชีวิต (สะท้อนจากพระสงฆ์ทั้ง 12 รูป)	1.1) ความรู้ความเข้าใจในพุทธธรรมที่เพิ่มขึ้น (1) “เข้าใจพุทธธรรมแบบมีชีวิต” : เชื่อมโยงหลักธรรมสู่ชีวิตและการนำไปใช้ (2) นำหลักพุทธธรรมมาใช้กับตนเองและจัดการปัญหาในชีวิตประจำวันได้ (3) ความเข้าใจธรรมะมากขึ้นจากสนามการทำงาน
1.2) ไม่มีความรู้และทักษะในกระบวนการเยียวยาความทุกข์ในจิตใจ (พระสงฆ์จำนวน 4 รูป)	1.2) มีความรู้ความเข้าใจในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา แนวพุทธ (1) เรียนรู้หลักการ โครงสร้าง กระบวนการ ทักษะ และคุณภาพจิตของผู้ช่วยเหลือ (2) ได้ความรู้ความเข้าใจจากกระบวนการฝึกฝน : สังเกต สัมผัส ฝึกฝน เข้าใจ (3) สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปช่วยคลี่คลายความทุกข์ใจให้กับผู้ป่วยได้อย่างมั่นใจ
1.3) มีพื้นฐานการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแต่ยังไม่มั่นใจในความรู้ที่มี (พระสงฆ์จำนวน 8 รูป)	1.3) มีแนวทางการประยุกต์สู่การสร้างสังฆะและกระบวนการทำงานที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยและมุ่งดับทุกข์

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2 KHON KAEN UNIVERSITY

ตารางที่ 1 สรุปการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์ก่อนและหลังการอบรมและติดตามผล (ต่อ)

มิติภายในก่อนการอบรม	มิติภายในหลังการอบรมและติดตามผล
2. ด้านทัศนะ 2.1) จิตที่ศรัทธาและมุ่งฝึกฝนตนเองในวิถีพุทธธรรมเป็นทุนเดิม 2.2) สัมผัสคุณค่าในงานช่วยเหลือ : แม้มีอุปสรรค และยังไม่มั่นใจนัก แต่ก็ยังคงมุ่งมั่นที่จะทำงานต่อไป	**2. ด้านทัศนะ** 2.1) มุมมองเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่กว้างขึ้น: เข้าใจโลกและชีวิตตามจริง 2.2) เชื่อมั่นในพุทธธรรมในการเยียวยาแก้ไขความทุกข์และรองรับกับศาสตร์สมัยใหม่ 2.3) ตระหนักในคุณค่าของงานช่วยเหลือเยียวยาจิตใจ (1) เห็นอานิสงส์ผลบุญที่ยิ่งใหญ่ในงาน (2) เห็นว่าการเยียวยาเป็นความกรุณาที่ยิ่งใหญ่ที่มนุษย์พึงมีต่อกัน (3) “ปัญญา ความรู้ จิตใจ จิตวิญญาณ” เติบโตจากงานเยียวยา 2.4) การตระหนักในคุณค่าของตนเองและสรรพสิ่ง (1) เห็นคุณภาพ ศักยภาพและความสามารถของตนที่เพิ่มขึ้นในงานช่วยเหลือ (2) เห็นศักยภาพในการก้าวพ้นความทุกข์ของผู้อื่น (3) เห็นความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงที่เป็นปัจจัยต่อกัน 2.5) ตระหนักในคุณค่าขององค์ความรู้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธที่สามารถนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ยอมรับ เข้าใจ เยียวยาความทุกข์ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในวิถีชีวิตจริง ที่ไม่ใช่แค่การใช้เยียวยาผู้ป่วยอย่างเดียว

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2

ตารางที่ 1 สรุปการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์ก่อนและหลังการอบรมและติดตามผล (ต่อ)

มิติภายในก่อนการอบรม	มิติภายในหลังการอบรมและติดตามผล
3. ด้านสภาวะจิตใจ 3.1) ภาวะจิตใจที่เป็นทุกข์ : เป็นผู้ช่วยเหลือที่มีความทุกข์เสียเอง (1) สะเทือนใจ หวั่นไหว อึดอัด ตึงเครียด ทรมานใจกับความทุกข์ของญาติโยม และรู้สึกว่ายากมากที่จะวางใจไว้อย่างมีสติมั่นคง (2) กลัวว่าตนจะไม่สามารถเยียวยาความทุกข์ใจของผู้ป่วย (3) รู้สึกบีบคั้น ท้อใจ และจมความทุกข์ไปด้วยกันกับผู้ป่วย (4) กังวล ติดค้างใจ ไม่พอใจ การปฏิบัติงานของตน 3.2) คุณภาพจิตใจ: พื้นฐานจิตใจที่อ่อนโยนและปรารถนาจะช่วยเหลือผู้อื่น แต่ยังไม่มั่นใจในการทำงานเยียวยาความทุกข์ของผู้ป่วย	**3. ด้านสภาวะจิตใจ** 3.1) ภาวะจิตใจที่เป็นกุศล ดังนี้ (1) ความสุขจากการมองโลกตามความจริง (2) ความซาบซึ้งใจและขอบคุณจากการได้สัมผัสและเข้าถึงการเชื่อมเป็นหนึ่งเดียวกันกับสรรพสิ่งรอบตัว (3) ความรักและกรุณา และมั่นคงไม่หวั่นกลัวต่อสิ่งใด เมื่อได้เปิดใจรับฟังความทุกข์ของผู้คนด้วยใจที่ใสสะอาดและยินดีที่ได้ช่วยเหลือผู้คนให้คลายทุกข์ (4) ปีติจากการโอบอุ้มและรับฟังด้วยใจที่ใสสะอาด (5) ความอิ่มเอมใจและฉันทะในการทำงาน จากความรู้ความเข้าใจที่ประจักษ์แจ้งขึ้นในตนเอง (6) ความภาคภูมิใจในความเปลี่ยนแปลงของตนที่รับฟังผู้อื่นได้อย่างมีสมาธิต่อเนื่องและมีใจที่สงบเย็น (7) ความกล้าหาญ ซื่อตรงต่อตนเอง 3.2) คุณภาพจิตใจที่พัฒนาขึ้น ดังนี้ (1) ความสงบมั่นคงทั้งในยามปกติและยามคับขัน (2) ความมั่นใจมากขึ้นที่จะอยู่กับผู้อื่นด้วยความเข้าใจและไม่จมไปกับความทุกข์ของเขา (3) *“ตื่นรู้ งอกงาม เพิ่มพูน เจริญขึ้น”* ด้วยสมรรถนะที่สามารถรับมือกับทิฐิมานะ ตัวตน ได้ดีกว่าเดิม สามารถรับรู้และมีสติเท่าทันอารมณ์ (4) ลดความยึดถือในอัตตาตัวตนลง (5) ใจที่เปิดรับ เปิดกว้าง ให้พื้นที่ ใจเย็น อดทน และยืดหยุ่นตามความเป็นจริงมากขึ้น

ตารางที่ 1 สรุปการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์ก่อนและหลังการอบรมและติดตามผล (ต่อ)

มิติภายในก่อนการอบรม	มิติภายในหลังการอบรมและติดตามผล
	3. ด้านสภาวะจิตใจ (ต่อ) (6) ใจที่สามารถสร้างพลังให้กับตนเองในการทำงานและยามพบอุปสรรคได้อย่างน่าอัศจรรย์ (7) ใจที่ต้อนรับความจริง ปล่อยวางได้ ไม่แบกทุกข์ (8) ใจที่แน่วแน่จดจ่อกับงานตรงหน้า (9) ใจที่ละเอียด สังเกตและรับรู้อย่างใสสะอาด

ผลการวิจัยยังได้พบอีกว่า ความเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์มีความเข้มเพิ่มขึ้นจากการปฏิบัติงานในระยะติดตามผล และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานของพระสงฆ์ กระบวนการทำงาน และผลการปฏิบัติงานเยียวยาจิตใจต่อผู้ป่วยและครอบครัว และต่อบุคคลกลุ่มอื่นๆ ซึ่งมีประสิทธิภาพและคุณภาพเพิ่มขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์ ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยปัจจัยภายนอก ได้แก่ หลักสูตรจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ และปัจจัยภายใน ได้แก่ โยนิโสมนสิการในพระสงฆ์ อันหมายถึง การพิจารณาตามความเป็นจริง การคิดที่ชักนำไปสู่สิ่งดีงาม เกิดกุศลธรรม ไม่มองตามความอยากของตน (ตัณหา) ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสองประการนี้สอดคล้องกับที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2543) กล่าวว่า การเกิดของสัมมาทิฏฐินั้นจะต้องอาศัยปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆสะ) และปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) เกื้อหนุนกัน

ปัจจัยภายนอก คือ หลักสูตรจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ หมายรวมถึง กระบวนการศึกษาแบบไตรสิกขาของผู้สอน ที่มีองค์ประกอบคือ (1) ตัวผู้สอนและผู้นำกลุ่มในฐานะกัลยาณมิตร ที่ฝึกฝน สังเกตตนเองด้วยหลักอริยสัจ 4 (2) กระบวนการนำเสนอแบบความคิดรวบยอด (Conceptualization) เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจโครงสร้างอริยสัจ 4 และงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (3) กระบวนการเอื้อให้ผู้เรียนสังเกตใคร่ครวญ พิจารณาและประจักษ์กับหลักอริยสัจ 4 ที่ชีวิตของตนแบบสันทิฏฐิโก (Direct Experience) และอาศัยความเข้าใจในหลักอริยสัจสี่เป็นแผนที่ช่วยจัดการกับความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ (4) กระบวนการสาธิต การที่ผู้สอนเป็นแม่แบบ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ให้ผู้เรียนสัมผัสและคลี่กระบวนการเยียวยารักษาด้วยหลักอริยสัจ 4 และ (5) กระบวนการฝึกปฏิบัติในกลุ่มย่อย ให้สมาชิกมีโอกาสทดลองปฏิบัติและนิเทศจากนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ รวมทั้งประสบการณ์ปฏิบัติงานในภาคสนามที่ทำให้พระสงฆ์เชื่อมโยงหลักแนวคิดสู่ประสบการณ์ตรง นับเป็นกระบวนการเรียนที่ผู้สอนนำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาที่ตนเองอันเป็นวิถีแห่งโยนิโสมนสิการ ดังงานวิจัยของ สุภาพร ประดับสมุทร (2552) ที่พบว่านักจิตวิทยาการปรึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการการเกิดขึ้นของภาวะปัญญาในผู้รับบริการ สอดคล้องกับที่ Meziro (2003, อ้างถึงใน พีรเทพ รุ่งคุณากร, 2556) ค้นพบว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2

ของบุคคลจะเกิดขึ้นต้องอาศัยบุคคลช่วยเหลือสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงในทางที่สร้างสรรค์ความเจริญงอกงาม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลเกิดการตระหนักในความหมายของประสบการณ์ชีวิตและเกิดการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง และ Rowan (1983) ยืนยันผลของกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาว่าเป็นแนวทางการพัฒนามนุษย์ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยกระดับจิตใจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ยังอาศัยปัจจัยภายในที่สำคัญของผู้เรียนคือ ต้นทุนความรู้พุทธธรรมและการปฏิบัติตนในวิถีพระสงฆ์ ใจที่กรุณาและศรัทธาเห็นคุณค่าในงานช่วยเหลือ ซึ่งหมายถึงภาวะโยนิโสมนสิการของผู้เรียน

การเปลี่ยนแปลงมิติภายในของพระสงฆ์ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานของพระสงฆ์ที่เข้าถึงวิถีชีวิตและเข้าถึงจิตใจญาติโยมมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและสัมพันธภาพกับญาติโยม ทำให้กระบวนการทำงานและผลการปฏิบัติงานเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและครอบครัวมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ช่วยให้ผู้ป่วยต้อนรับความจริงของชีวิตและเตรียมตัวสำหรับการจากลาด้วยใจสงบ และช่วยให้ญาติมีกำลังใจที่จะดูแลผู้ป่วยและดำเนินชีวิตด้วยใจที่สงบมั่นคง การเปลี่ยนแปลงมิติภายในที่ส่งผลถึงการกระทำนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พีรเทพ รุ่งคุณากร (2556) ที่พบว่าการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของบุคคลจะเกิดขึ้นใน 3 มิติ ได้แก่ มิติความคิดความเชื่อที่เหมาะสม เป็นจริง มิติการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจที่มองเห็นคุณค่าในตนเอง มีพลัง มีอิสรภาพ และมิติการเปลี่ยนแปลงการกระทำและพัฒนาความสามารถและทักษะการดำเนินชีวิต

ผลการเปลี่ยนแปลงมิติภายในที่เกิดขึ้นยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงมิติภายในที่ Metzner (1980) ได้พยายามสื่อถึงสภาวะกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการเติบโตภายในของมนุษย์ที่แสดงขอบเขตการเคลื่อนของสภาวะจิตใจที่สามารถเชื่อมโยงและเทียบเคียงได้จากทุกขภาวะมาสู่สุขภาวะ จากมิจฉาทิฏฐิมาสู่สัมมาทิฏฐิ ตามหลักอริยสัจ 4 และโพชฌงค์ 7 ในหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสังเกต ประสบตรง และพิจารณาใคร่ครวญความทุกข์ด้วยหลักความเข้าใจที่ถูกต้อง (โยนิโสมนสิการ) จนสามารถคลี่คลายขจัดต้นตอแห่งความทุกข์ และแปรเปลี่ยนกรอบการมองโลกแบบเดิมเป็นความเห็นใหม่ ความรู้ความเข้าใจ ทัศนะ ความคิด สภาวะจิตใจ คุณภาพจิตใจ และการกระทำใหม่ตามหลักไตรสิกขา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

การเปลี่ยนแปลงมิติภายในภายหลังการเข้าร่วมอบรมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธและการติดตามผลการปฏิบัติงานของกลุ่มอาสาคิลานธรรม สามารถสรุปได้ตามภาพที่ 3 ดังนี้

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2 KHON KAEN UNIVERSITY

ภาพที่ 3 สรุปการเปลี่ยนแปลงมิติภายในภายหลังการเข้าร่วมอบรมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธและการติดตามผลการปฏิบัติงานของกลุ่มอาสาศิลานธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนและผู้นำกลุ่มในหลักสูตรนี้ ควรจะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธโดยตรง เพื่อเอื้อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของผู้เรียน

2. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรสนับสนุนให้เกิดมีการอบรมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธแก่พระสงฆ์ในฐานะผู้ช่วยเหลือทางจิตใจ

3. การส่งเสริมบทบาทของกระทรวงสาธารณสุขในการฝึกอบรมหลักสูตรการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธให้กับบุคลากรการแพทย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative care) และสนับสนุนให้เกิดกลไกการมีส่วนร่วมระหว่างโรงพยาบาล วัดและชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษากระบวนการสร้างสังฆะต้นแบบในการทำงานเพื่อสังคม ปัจจัยหลัก ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคในการทำงาน

2. การวิจัยและจัดอบรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธให้กับญาติผู้ป่วย เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาสุขภาวะของผู้ป่วยและญาติไปพร้อม ๆ กัน

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณการสนับสนุนทุนวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหิดล ภายใต้ศูนย์เรียนรู้และพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุแบบครบวงจรและบริบาลผู้ป่วยระยะท้าย และกราบขอบพระคุณพระสงฆ์กลุ่มอาสาคิลานธรรมและครอบครัวผู้ป่วยทุกท่าน ขอกราบบูชาครูโสรีช์ โพธิแก้ว ผู้อุทิศชีวิตในงานตลอด 40 ปี ขออานิสงส์ที่เกิดจากงานวิจัยนี้ให้กับกัลยาณมิตรที่ร่วมเอื้อเฟื้อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วง และผู้ป่วยระยะท้ายที่เป็นครูแห่งวิชาชีวิตส่งต่อคุณค่าแห่งพุทธธรรมให้สรรพชีวิตอยู่เหนือความเปลี่ยนแปลงอย่างสงบมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

คาเรน เค. เวเกลา. (2547). **มิตรไมตรีไม่มีประมาณ: คู่มือให้การปรึกษาและจิตบำบัดแนวภาวนา** (ดวงหทัย ชาติพุทธิกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

จรินทิพย์ โคธีรานุรักษ์. (2551). **ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธต่อความเอื้อเฟื้อของนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จอห์น แมคคอนแนล. (2552). **คลายเครียดด้วยลมหายใจ: เยียวยาความเครียดด้วยวิถีพุทธ** (สุรภี ชูตระกูล, ผู้แปล). นครปฐม: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดลดาว ปูรณานนท์. (2551). **ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธแบบกลุ่มต่อการเพิ่มพูนสันติภาวะโดยมีเมตตาเป็นตัวแปรสื่อ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธารีวรรณ เทียมเมฆ. (2551). **ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธที่มีต่อความสันโดษของนักศึกษามหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณพนัช แซ่เจ็ง. (2555). **ผลของกลุ่มพัฒนาตนและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธด้วยการใช้การเคลื่อนไหวร่างกายเป็นสื่อต่อปัญญาในสตรีผู้ผ่านการรักษามะเร็งเต้านม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไพศาล วิสาโล. (2550). การช่วยเหลือผู้ป่วยระยะสุดท้ายด้วยวิธีแบบพุทธ. ใน ประเสริฐ เลิศสงวนสินชัย, อิศรางค์ นุชประยูร, พรเลิศ ฉัตรแก้ว, และ ฉันชาย สิทธิพันธุ์ (บรรณาธิการ). **การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย**. (หน้า 255). ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2 KHON KAEN UNIVERSITY

พีรเทพ รุ่งคุณากร. (2556). **การพัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ถูกกระทำความรุนแรงจากคู่ครอง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

เพริศพรรณ แดนศิลป์. (2550). **ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มโยนิโสมนสิการที่มีต่อปัญญาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะความเปลี่ยนแปลง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุวดี เมืองไทย. (2551). **ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธต่อสุขภาวะทางจิตของผู้ป่วยยาเสพติดที่อยู่ในระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุลีพร ปรมาภูติ. (2554). **ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธด้วยการใช้รูปภาพเป็นสื่อต่อปัญญาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะความเปลี่ยนแปลงในบุคคลภายหลังการรักษามะเร็งเต้านม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร ประดับสมุทร. (2552). **การเกิดปัญญาในกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

โสรีช์ โพธิแก้ว. (6 พฤษภาคม 2547). สัมภาษณ์. ประธานหลักสูตรสาขาจิตวิทยาการปรึกษา. คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Banet A. G. (Ed.). (1976). **Creative psychotherapy: A source book**. La Jolla, CA: University Associates.

Beaumont, S. M. (2011). Pastoral counseling down under: A survey of Australian clergy. **Pastoral Psychology, 60**, 117-131.

Kabat – Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: past, present, and future. **Clinical Psychology: Science and Practice, 10,** 144-145.

Metzner, R. (1980). Ten classical metaphors of self-transformation. **Journal of Transpersonal Psychology, 12**(1), 47-62.

Moran, M., Flannelly, K. J., Weaver, A. J., Overvold, J. A., Hess, W., & Wilson, J. C. (2005). A study of pastoral care, referral, and consultation practices among clergy in four settings in the New York City area. **Pastoral Psychology, 53**(3), 255-266.

Nissanka, H. S. S. (1993). **Buddhist psychotherapy: An eastern therapeutical approach to mental problems**. Delhi: Ram Printograph.

ISSN 0857-1511 (Print) 2673-0847 (Online) DOI: 10.14456/edkkuj.2020.2

Olson, R. P. (Ed.) (2002). **Religious theories of personality and psychotherapy: East meets West**. NY: Haworth Press.

Rowan, J. (1983). **The reality game: A guide to humanistic counselling and therapy**. London: Routledge and Kegan Paul.

Walsh, R. & Shapiro, S. (2006). The meeting of meditative disciplines and western psychology: A mutually enriching dialogue. **American Psychologist, 61**(3), 1.

Welwood, J. (2000). **Toward a psychology of awakening: Buddhism, psychotherapy, and the part of personal and spiritual transformation**. Boston: Shambhala.

Wilber, K. (2000). **Integral psychology: Consciousness, spirit, psychology, therapy**. Boston: Shambhala.